

Miten teroittaisin kriittistä ajatteluaani?

MISTÄ KRIITTINEN AJATTELU SYNTYY? Onko kyseessä opittu käytös vai onko kyse luonteesta? On helppoa kerätä kaikki kunnia omasta ajattelusta itselleen; ajatella että minä olen tehnyt kaiken ajatustyön ja kasvanut kriittiseksi ja tiedostavaksi ajattelijaksi. Todennäköistä on kuitenkin tässäkin asiassa, että siihen on vaikuttanut suuri määrä myös muita muuttujia.

Oma kriittinen ajatteluni kehittyi ennen kaikkea lukion filosofian tunneilla. Meillä oli poikkeuksellisen hyvä – nykyään jo edesmennyt – opettaja Juha Eerolainen. Minulla on hänestä jäljellä vain muistoja, oppimani asiat ja Youtubessa oleva mahtava huiluvideo¹, johon jotkin hänen entiset opiskelijansa ovat kirjoittaneet muistokirjoituksia.

Eerolaisen opetustapa oli erittäin osallistava ja luokkaa haastava. Hänellä oli kyky ilmentää eri filosofien maailmankuvia, ja tapana väitellä luokkaa vastaan näiden filosofien ajatuksilla. Filosofiaa olisi tietysti voinut opettaa monilla muillakin tavoilla. Opettaja olisi esimerkiksi voinut käydä kylmästi ja asiapohjaisesti filosofin kerrallaan läpi: ensin käydään läpi Sokrateen ajatukset, sitten Platonin, minkä jälkeen siirrytään Aristoteleeseen. Mutta opetus ei olisi tuolloin ollut yhtä inspiroivaa ja herättäisi jopa kysymyksen siitä, miksi minua tulisi kiinnostaa se, mitä nämä filosofit ovat joskus ajatelleet?

Nähdäkseni filosofian rooli on olla hiontakivi, johon voimme teroittaa omaa ajatteluamme ja ennen kaikkea kriittistä ajattelua. Suuri osa filosofian ajatuksista on kaukana käytännön maailmasta, ja vaatii meiltä sekä mielikuvitusta että ponnistelua oppiaksemme siitä jotain. Niin Immanuel Kantin kategorinen imperatiivi, jossa toimet ovat kategorisesti oikein tai väärin, kuin myös John Rawlsin tietämättömyyden verho, jossa ihmisten pitää päättää moraalisisista säännöistä siitä lähtökohdasta, että he eivät tiedä millaiseen yhteiskunnalliseen asemaan he päätyvät.

Näistä ajatuksista on tietysti jokaisen mahdollista lukea oppikirjoista ja katsoa Youtubesta School of Life -kanavalta² opettavia videoita. Tällöin kuitenkin tieto annetaan valmiiksi pureskeltuna ilman, että sitä joutuu itse juurikaan edes ajattelemaan. Vastaan väittäminenkin on mahdollista vain kommenttiosiossa, eikä mikään takaa, että kommenttiisi tulee koskaan vastauksia – ainakaan sellaisia, jotka veisivät ajatteluasi eteenpäin.

Innostavat luennoitsijat ja luentotilaisuudet ovat perinteisesti olleet niitä paikkoja, joissa kriittistä ajattelua on ollut mahdollista kehittää. On voinut kuunnella itselleen uusia ajatuksia, väittää niitä vastaan, hyväksyä niitä ja ahdistua niistä. Covid-19-pandemian seurauksena suuri osa luennoista lukioissa, ammattikorkeakouluissa ja varsinkin yliopistoissa on siirtynyt etäopetukseen. Myös Skepsis ry:n luennot tullaan todennäköisesti toteuttamaan pandemian ajan tallennemuotoisina verkkoluentoina. Tämä on tehokasta pandemian vastaista taistelua ja paljon parempi kuin ei luennointia lainkaan, mutta vaikeuttaa huomattavasti luennoitsijan ja opiskelijan välistä ajatustenvaihtoa, ja näin ollen edistää heikosti kriittistä ajattelua.

Samaan aikaan kun sosiaalisessa mediassa ja tietoverkossa laajemminkin oleminen ja toimiminen vaatii suunnatonta kriittisyyttä niin muiden kuin omiakin ajatuksia kohtaan, verkkopalveluiden algoritmit tekevät tästä yhä vaikeampaa. Merkittävä osa verkkopalveluista toimii periaatteella, joka pyrkii syöttämään sinulle juuri sinun ajatteluasi miellyttävää sisältöä. Nyt kun meidät on myös fyysisesti eristetty muista ihmisistä, oman kuplansa rikkominen on ehkä tavallistakin enemmän jokaisen omalla vastuulla.

¹https://www.youtube.com/watch?v=5_5DB1YN1QU

²<https://www.youtube.com/c/theschooloflifetv>